

МІЖНАРОДНІ ІМПЕРАТИВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД*

©2024 ГРИЦИШЕН Д. О., АБРАМОВА І. В.

УДК 339.1:339.7

JEL Classification: F30; F36; H87

Грицишен Д. О., Абрамова І. В.

Міжнародні імперативи фінансового забезпечення сталого розвитку сільських громад

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування міжнародних імперативів сталого розвитку сільських громад. Дослідження проводилося на основі системного підходу до пізнання економічних явищ і процесів. Для вирішення окремих завдань були використані методи: системного аналізу – для змістовного наповнення еволюції міжнародних імперативів сталого розвитку; порівняльного аналізу – для вивчення та адаптації закордонного досвіду; індукції та дедукції – для формулювання висновків і рекомендацій з досліджуваної проблематики. Синтез праць закордонних і вітчизняних науковців дозволив визначити, що дефініція «міжнародний імператив» є багатограним концептом, який об'єднує політичні, економічні, соціальні й інституційні аспекти життя суспільства, спрямований на досягнення високих європейських стандартів і забезпечення сталого розвитку, водночас повинен пропагувати національну ідею та ідентичність. Встановлено, що міжнародні імперативи сталого розвитку сільських територіальних громад формуються на основі глобальних ініціатив та угод, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) з урахуванням економічних, соціальних та екологічних потреб суспільства. Здійснено змістовне наповнення ключових імперативів формування глобальних поглядів щодо цілей сталого розвитку. Акцентовано на пріоритетах ЄС щодо реалізації ЦСР, серед яких кліматичні зміни і вуглецева нейтральність, ініціативи щодо збереження біорізноманіття, заходи для боротьби з соціальною нерівністю, забезпечення гендерної рівності, поліпшення умов праці, залучення усіх верстви населення до процесів прийняття рішень, визнано ключовими. Наголошено на важливості посилення міжнародної співпраці для вирішення глобальних проблем, зміцненні інституційних підвалин та фінансових механізмів реагування на пандемії, природні катастрофи й інші глобальні кризи.

Ключові слова: міжнародні імперативи, сільські громади, сталий розвиток, міжнародна співпраця.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-31-38>

Рис.: 2. **Бібл.:** 25.

Грицишен Димитрій Олександрович – доктор економічних наук, доктор наук з державного управління, професор, проректор Державного університету «Житомирська політехніка» (вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: grytsyshen-do@ztu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1559-2403>

Researcher ID: AAK-9012-2021

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56994032100>

Абрамова Ірина Вячеславівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і політичного менеджменту, Державний університет «Житомирська політехніка» (вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: kmvpm_aiv@ztu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3724-0342>

Researcher ID: U-4293-2017

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210145848>

UDC 339.1:339.7

JEL Classification: F30; F36; H87

Hrytsyshen D. O., Abramova I. V. International Imperatives of Financial Support for the Sustainable Development of Rural Communities

The aim of the article is the theoretical and methodological substantiation of the international imperatives of sustainable development of rural communities. The study was carried out on the basis of a systematic approach to the cognition of economic phenomena and processes. To solve certain problems, the following methods were used: system analysis – for contextualization of the evolution of international imperatives of sustainable development; comparative analysis – for the study and adaptation of foreign experience; induction and deduction – to formulate conclusions and recommendations on the issues under study. The synthesis of the works of foreign and domestic scholars made it possible to determine that the definition of «international imperative» is a multifaceted concept that combines political, economic, social and institutional aspects of society, aimed at achieving high European standards and ensuring sustainable development, at the same time it should promote the national idea and identity. It is determined that the international imperatives of sustainable development of rural territorial communities are formed on the basis of global initiatives and agreements aimed at achieving the Sustainable Development Goals (SDGs), taking into account the economic,

* Роботу виконано в межах господарювальної науково-дослідної теми: «Налагодження і розвиток комунікацій в колективі» (№ 12.01-НДР-29-2024, № 0124U002905) та ініціативної НДР (№ 0124U003135).

social and environmental needs of society. A contentualization of the key imperatives of the formation of global views on the Sustainable Development Goals is performed. Emphasis is placed on the EU's priorities for the implementation of the SDGs, the following such priorities are recognized as key ones: climate change and carbon neutrality, biodiversity conservation initiatives, measures to combat social inequality, to ensure gender equality, improving working conditions, involving all segments of the population in decision-making processes. The importance of intensifying international cooperation to solve global problems, strengthen the institutional foundations and financial mechanisms for responding to pandemics, natural disasters and other global crises is emphasized.

Keywords: international imperatives, rural communities, sustainable development, international cooperation.

Fig.: 2. **Bibl.:** 25.

Hrytsyshen Dymytrii O. – Doctor of Sciences (Economics), Doctor of Sciences (Public Administration), Professor, Pro-rector of the Zhytomyr Polytechnic State University (103 Chudnivska Str., Zhytomyr, 10005, Ukraine)

E-mail: grytsyshen-do@ztu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1559-2403>

Researcher ID: AAK-9012-2021

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56994032100>

Abramova Iryna V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations and Political Management, Zhytomyr Polytechnic State University (103 Chudnivska Str., Zhytomyr, 10005, Ukraine)

E-mail: kmvpm_aiv@ztu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3724-0342>

Researcher ID: U-4293-2017

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210145848>

Вступ. Сталий розвиток сільських громад є головним компонентом загальної стратегії сталого розвитку, реалізація якої підтримується на міжнародному рівні. Сільські громади, в яких проживає значна частина населення світу, відіграють ключову роль у формуванні продовольчої безпеки, збереженні природних ресурсів і підтримці культурного різноманіття. Міжнародні імперативи сталого розвитку сільських громад формуються на основі глобальних ініціатив та угод, спрямованих на досягнення ЦСР з урахуванням економічних, соціальних та екологічних потреб суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Найбільш повно науково-філософські погляди на імперативи викладені у працях В. Євдокименко та С. Кельбья. Вчені вважають, що імперативи повинні спонукати до дотримання всіма чітких правил соціальної відповідальності як неодмінної передумови розвитку взагалі й базуватися на відповідних економічних розрахунках. Імпонує думка дослідників, що «...за існуючих нині умов модераторами, кузнею і контролерами ходу будь-яких позитивних змін в регіонах і країні об'єктивно і невідворотно повинні стати громади як вирішальна ланка» [1]. С. Вовканич особливу увагу приділяв євроінтеграційним імперативам, як «...елементам широкої стратегії структурної політики регіону і держави, які реалізують її національну ідею, безпеку, ідентичність, надаючи пріоритетності збереженню українськості в світовому культурному розмаїтті» [2]. На зовнішньополітичні імперативи євроінтеграції України, у світі політичних дискусій сусідніх держав, звертає увагу М. Закіров [3]. Аналіз основних імперативів української політичної системи на шляху до євроінтеграції проводить В. Остап'як [4].

Синтез праць закордонних і вітчизняних науковців доводить, що дефініція «міжнародний імператив» є багатогранним концептом, який об'єднує політичні, економічні, соціальні та інституційні аспекти життя суспільства, спря-

мований на досягнення високих європейських стандартів і забезпечення сталого розвитку, водночас повинен пропагувати національну ідею та ідентичність. Попри широке обговорення у наукових колах змісту та сутності цього поняття, міжнародні імперативи фінансового забезпечення сталого розвитку сільських громад є недостатньо вивченими та описаними у літературних джерелах.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування міжнародних імперативів сталого розвитку сільських громад. Для досягнення поставленої мети були виконані такі завдання: здійснено змістовне наповнення еволюції міжнародних імперативів сталого розвитку; сформульовано головні стратегічні ініціативи ЄС у досягненні сталого сільського розвитку; визначено пріоритети ЄС щодо сталого розвитку сільського господарства і сільських громад. Дослідження проводилося на основі системного підходу до пізнання економічних явищ і процесів. Для вирішення окремих завдань були використані методи: системного аналізу – для змістовного наповнення еволюції міжнародних імперативів сталого розвитку; порівняльного аналізу – для вивчення та адаптації закордонного досвіду; індукції та дедукції – для формулювання висновків і рекомендацій з досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Ідеї сталого розвитку вперше були оприлюднені у 1972 р. у наукових доповідях на Конференції ООН з довкілля [5]. Результатом її роботи стало підписання Стокгольмської декларації, де були сформульовані настанови щодо збереження довкілля. На другій Конференції ООН (1992 р.) було схвалено програмний документ «Порядок денний на XXI століття», у якому була задекларована концепція сталого розвитку, яка стала дорожньою картою для поступу людства на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівнях [6]. На 19-ій спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН у 1997 р. обговорювалися результати виконання «Порядку денного на XXI століття»

[7]. Ключовими питаннями для дискусії стали зміна клімату, зменшення запасів питної води, вирубка лісів, подолання бідності, швидка урбанізація тощо [8]. Рекомендації щодо їх розв'язання знайшли своє втілення у зобов'язаннях і міжнародних угодах про продовження співпраці у сфері сталого розвитку.

На Саміті тисячоліття ООН (2000 р.) була схвалена «Декларація тисячоліття», яка визначила ключові «Цілі розвитку тисячоліття» (далі – ЦРТ). Знаково, що саме на цьому саміті Україна приєдналася до Декларації і розпочала адаптацію ЦРТ відповідно до національних потреб. У 2003 р. була розроблена національна система завдань ЦРТ, які були оприлюднені у Національній доповіді «Цілі розвитку тисячоліття. Україна 2000-2015» [9]. У 2002 р. на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку було ухвалено Йоганнесбурзьку декларацію та План дій щодо принципів сталого розвитку [10], в якому були задекларовані положення Кіотського протоколу щодо скорочення викидів парникових газів. Результати роботи саміту торкнулися проблем у сільському господарстві. Окрема увага акцентувалася на необхідності проведення багатосторонніх міжнародних переговорів щодо СОТ. Знаковою подією у формуванні Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) стала Конференція ООН зі сталого розвитку (2012 р.) [11], головними здобутками якої стало ухвалення ключових принципів політики Зеленої економіки та розробка стратегії фінансування сталого розвитку. Уряди країн-учасниць ухвалили 10-річну рамкову програму сталого споживання та виробництва. На саміті ООН зі сталого розвитку (2015 р.) було затверджено новий план під назвою «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року» [12]. Цей саміт став знаковим, оскільки на ньому було задекларовано 17 ЦСР та 169 завдань сталого розвитку, реалізація яких є наразі актуальною для більшості країн світу.

Аналіз еволюції міжнародних імперативів сталого розвитку довів, що на ранніх етапах світовою спільнотою було досягнуто домовленостей щодо збалансування потреб економічного зростання та збереження довкілля. Осередком уваги була розробка політичного та правового підґрунтя для впровадження принципів сталого розвитку на глобальному рівні. У 2000-х рр. головні імперативи були сфокусовані на розв'язанні соціальних проблем, а також спрямовувалися на боротьбу з бідністю. Акцентувалося на зростанні ролі соціальної справедливості та інклюзивного розвитку. Інтеграція глобальних цілей почала відбуватися на початку 2010-х рр. На цьому етапі наголос робився на інтеграції економічних, соціальних та екологічних цілей і створенні єдиної програми дій для усього людства.

Сучасний етап характеризується поглибленням реалізації ЦСР та їх адаптацією до глобальних викликів, таких як зміна клімату та пандемії. Основний фокус уваги світової спільноти спрямований на сталість громад та економік, справедливий перехід до зеленої економіки, інновацій і цифровізацію. Наголошується на кліматичних змінах і вуглецевій нейтральності, розширюються ініціативи щодо збереження біорізноманіття. Продовжують впроваджуватися заходи для боротьби з соціальною нерівністю, забезпечення гендерної рівності та поліпшення умов праці, залучення усіх верств населення до процесів прийняття рішень.

Світовим співтовариством підтримуються інноваційні рішення та технологічний прогрес у досягненні ЦСР. Підвищення ефективності використання ресурсів стимулюється переходом до економіки замкненого циклу. Поглиблюється міжнародна співпраця, зміцнюються інституційні підвалини та фінансові механізми у напрямках реагування на пандемії, природні катастрофи та інші глобальні кризи, посилюється робота над досягненням сталості громад та економічних систем.

Країни ЄС цілком підтримали й дотримуються глобальних імперативів сталого розвитку, забезпечують втілення ЦСР, адаптуючи правове поле й різні аспекти суспільно-економічного життя для їх ефективного виконання. Ключові завдання для здійснення ЦСР закладені у Європейській зеленій угоді (далі – ЄЗУ), яка демонструє стратегію ЄС у реалізації політичних ініціатив, спрямованих, у першу чергу, на перетворення Європи на кліматично нейтральний континент до 2050 р. [13]. Спільною аграрною політикою (далі – САП) визначаються головні засади розвитку сільського господарства й сільських громад [14], а регіональною політикою або «Політикою згуртованості» – питання зменшення регіональних диспропорцій у ЄС, через підтримку економічної сталості регіонів, створення робочих місць, підвищення конкурентоспроможності бізнесу, покращення якості життя населення, в тому числі у сільських громадах [15].

Важливою ініціативою ЄС у досягненні сталого сільського розвитку є «Стратегічний план дій 2020–2024: розвиток сільського господарства і сільських територій», який має виняткову вагу для впровадження інноваційних та екологічних технологій в аграрне виробництво, визначає основні напрями його поступу та сприяє соціальній, економічній та екологічній сталості сільських громад [16]. Законодавчим підґрунтям, спрямованим на створення сталих, об'єднаних і процвітаючих сільських громад є Резолюція Європейського парламенту «Про довгострокове бачення для сільських територій ЄС до 2040 року» [17]. Впродовж 2014–2020 рр. пріоритетами САП було визнано підвищення якості життя в сільській місцевості через зростання зайнятості, скорочення бідності й інклюзивний розвиток сільських громад. Реалізація САП передбачала формування сприятливого інвестиційного середовища, що дозволяло фермерам залучати кошти для освоєння нових технологій, оновлення матеріально-технічної бази, посилюючи таким чином конкурентні переваги останніх. Положення САП спрямовувалися на захист довкілля і раціональне використання природних ресурсів, зменшення викидів парникових газів, поліпшення якості ґрунту та води, збереження ландшафту. Політика також була націлена на створення нових робочих місць і надання базових послуг у сільській місцевості [14].

Законодавчими ініціативами Європейської комісії на 2021–2027 рр., пов'язаними з приєднанням країн-членів до ЄЗУ, було передбачено реформування САП. Впродовж перехідного періоду (2021–2022 рр.) відбувалося розширення наявних і формування нових правил САП. Зокрема, країни ЄС, в межах чинних програм розвитку сільських територій, були зобов'язані підтримувати поточний рівень екологічної й кліматичної рівноваги та виділяти кошти у передба-

чених розмірах на фінансування заходів, що їх поліпшують (застосовувати так званий «принцип не регресії»). Щонайменше 55 % фінансових ресурсів, направлених сільському господарству, спрямовувалося на заходи, що сприяють економічному та соціальному розвитку сільських громад, підтримку фермерства й бізнесу, надання соціальних послуг, оновлення сільської інфраструктури тощо. Для забезпечення балансу між використанням коштів у найбільш

важливих сферах і напрямках аграрного виробництва й підтримкою економічного і соціального поступу сільських громад, перехідні правила реалізовувалися відповідно до «принципу не регресії» і припускали певну гнучкість у використанні фінансових ресурсів. Наразі чинною є САП 2023–2027, яка зосереджена на реалізації ЦСР щодо соціальної, економічної та екологічної сталості у сільському господарстві й сільських громадах ЄС (рис. 1).

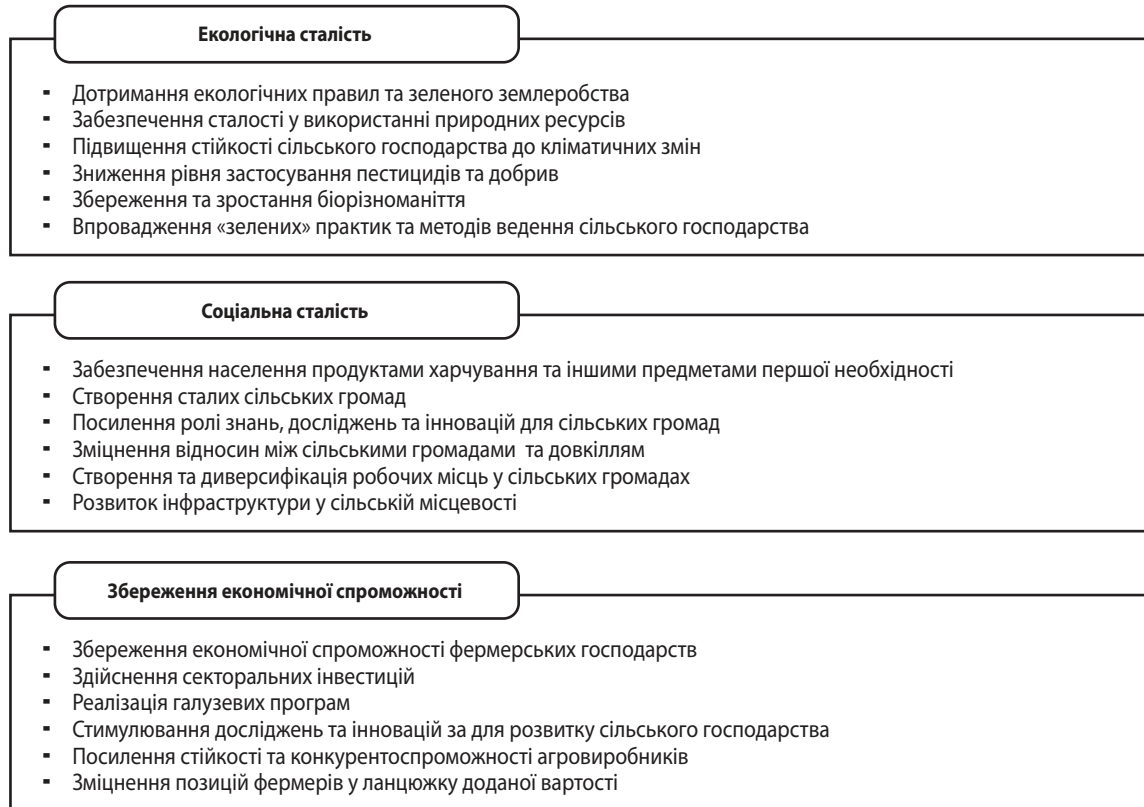

Рис. 1. Пріоритети ЄС щодо сталого розвитку сільського господарства і сільських громад

Джерело: побудовано на основі [18; 19]

Згідно з ЦСР ЄС посилює екологічні вимоги до аграріїв відповідно до пріоритетів екологічного та кліматичного законодавства, зокрема, акцентує увагу на активізації дій щодо збереження природних ресурсів, примноження біорізноманіття, впровадження заходів для боротьби з кліматичними змінами. Дотримання екологічних стандартів стимулюється через використання фінансових інструментів. Впродовж 2014–2020 рр. близько 100 млрд євро, а у 2021–2027 рр. заплановано 95,5 млрд євро спрямувати на скорочення викидів парникових газів, збільшення поглинання та зберігання вуглецю, впровадження нових методів і технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Для прикладу, так звані «зелені прямі виплати» надаються тим фермерам, які дотримуються правил, що пов'язані зі збереженням довкілля і боротьбою з кліматичними змінами.

Європейською зеленою угодою передбачено досягнення нульових викидів парникових газів до 2050 р. Стандарти щодо збереження природних ресурсів гарантують збереження кількості та якості води, мінімального ґрун-

тового покриву, якості повітря. Реалізація САП пов'язана з директивами ЄС щодо збереження дикої природи, органічного землеробства, відповідального використання пестицидів і добрив, впровадження альтернативних методів і технологій ведення сільського господарства, зменшення використання антибіотиків у тваринництві та впровадження інших заходів, які сприятимуть формуванню екологічно сталого сільського господарства.

Екологічні та економічні заходи САП розроблені таким чином, аби забезпечувати соціальну сталість сільських громад. Продовольча безпека є ключовою метою САП, однією з найперших і найбільших стратегічних цілей ЄС, яка зародилася після Другої світової війни для подолання голоду у всьому світі.

Підґрунтя для її забезпечення закладено в одному із ключових компонентів ЄЗУ – стратегії «Від ферми до виделки», реалізація якої спрямована на задоволення потреб населення у продуктах харчування і водночас гарантує, що вони вироблятимуться з дотриманням високих санітарних та екологічних вимог.

Аграрне виробництво є основою для функціонування сільських громад у всьому світі. Найпоширенішими проблемами, з якими наразі вони стикаються, є старіння населення, недостатньо розвинена інфраструктура, брак послуг і низька зайнятість сільського населення. САП створює інструменти для розв'язання цих проблем. Зокрема, у рамках політики фінансуються програми зі створення та диверсифікації робочих місць, а також розвитку інфраструктури у сільській місцевості. Високу ефективність у цьому напрямі показала програма LEADER, яка використовується для розробки і впровадження стратегій місцевого розвитку, ухвалення рішень і розподілу ресурсів для сталого поступу сільських громад.

На кінець 2018 р. цим інструментом скористалося близько 2800 громад, які охоплюють не лише понад 61 % сільського населення ЄС, а також державні, приватні, громадські структури у певній місцевості [20]. LEADER реалізується в межах національних і регіональних програм розвитку сільських громад, тому співфінансується як з бюджетів країн – членів ЄС, так і з бюджету Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських територій (далі – EAFRD). Наразі програма LEADER передбачає ширше сприйняття сталого місцевого розвитку, а також збільшення завдань і повноважень для його реалізації, відповідно – розширення джерел фінансування (рис. 2).

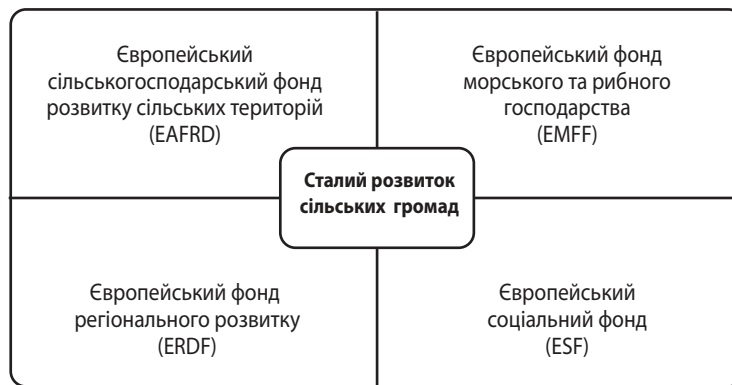

Рис. 2. Фонди фінансування сталого розвитку сільських громад ЄС за підтримки програми LEADER

Джерело: побудовано на основі [20]

САП 2023–2027 передбачено спрямування витрат країн – членів ЄС на підтримку малих і середніх фермерських господарств, молодих фермерів, які лише започатковують бізнес, покращення умов праці на фермах, забезпечення гендерної рівності у сільському господарстві. Наголос робиться і на підвищенні конкурентоспроможності аграрного сектора. Нові правила заохочують аграріїв об'єднуватися задля покращення своїх конкурентних позицій на ринках, узгоджувати пропозицію сільськогосподарської продукції з попитом на неї не лише у Європі, а й за її межами. Задля нівелювання криз і викликів, які можуть виникнути у майбутньому, САП визначено новий фінансовий резерв на підтримку сільського господарства у розмірі не менше 450 млн євро на рік. Для допомоги сільським громадам у здійсненні структурних трансформацій, необхідних для досягнення цілей ЄЗУ, передбачено перерозподіл до 25 % витрат країн – членів ЄС, передбачених для сільського господарства між підтримкою доходів аграріїв і розвитком сільських територій [21].

Джерелом фінансування національних і регіональних програм розвитку сільського господарства і сільських громад є національні бюджети країн-членів та спільний EAFRD. Бюджет EAFRD на 2014–2020 рр. становив 104 млрд євро і спрямовувався на виконання 118 відповідних програм. Впродовж 2021–2027 рр. коштом фонду, у бюджет якого передбачено спрямувати 95,5 млрд євро, заплановано профінансувати реалізацію шести основних цілей розвитку сільського господарства та сільських громад: «сприяння передачі знань та інновацій у сільському

господарстві, лісовому господарстві й сільських громадах; підвищення життєздатності та конкурентоспроможності всіх типів сільського господарства, впровадження інноваційних сільськогосподарських технологій і сталий розвиток лісового господарства; допомога в організації харчового ланцюга, піклування про сільськогосподарських тварин та управління ризиками в аграрній сфері; підтримка ефективного використання ресурсів і переходу до низьковуглецевої економіки стійкої до кліматичних змін у сільському господарстві, харчовій промисловості та лісництві; відновлення, збереження та покращення екосистем, пов'язаних із сільським і лісовим господарством; сприяння зменшенню бідності, соціальній сталості та економічному розвитку в сільських громадах [21]». Виконання цих цілей відбувається в межах чітко визначених напрямів. У своїх програмах розвитку сільських територій (далі – ПРСТ) країни ЄС обирають цілі та напрями відповідно до національних пріоритетів і розробляють стратегічні плани для їх досягнення. Для отримання співфінансування з EAFRD програми повинні відповідати принаймні чотирьом з шести цілей. Ефективність їх реалізації контролюється спільною системою оцінки та моніторингу (СМЕФ) [22].

Досягнення ЦСР є ключовим пріоритетом для громад України. Для їх реалізації органи місцевого самоврядування отримали правове підґрунтя, більш широке коло повноважень, самостійність у прийнятті ключових рішень щодо розвитку громад, а також можливості для збільшення обсягів надходжень до місцевих бюджетів. Трансформації суспільно-політичного життя в Україні передували

тривалий еволюційний шлях підписання та імплементації низки міжнародних угод, а також гармонізації національного законодавства згідно з європейськими нормами й стандартами. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 р. стало знаковою подією, яка закріпила зобов'язання обох сторін щодо просування сталого розвитку, а рішення, підтримане у червні 2022 р. усіма країнами ЄС, щодо надання Україні офіційного статусу кандидата у члени ЄС, ініціювало процес підготовки та набуття Україною членства у ЄС.

Поточною амбітною програмою дій ЄС є Європейський зелений курс. Україна прийняла рішення щодо інтеграції у нову кліматичну політику ЄС. Ця програма створює низку стратегічних можливостей для розвитку країни в цілому й для сільського господарства і сільських громад зокрема. Головні завдання зеленого курсу полягають у досягненні продовольчої безпеки, сталості і безпечності виробництва продуктів харчування та їх споживання. Водночас впровадження в Україні ЄЗК потребує вагомих трансформаційних змін у таких сферах, як енергетика, промисловість, аграрне виробництво тощо. Перші кроки у цьому напрямі були зроблені при підписанні на саміті Україна-ЄС (2020 р.) угоди «Кліматичний пакет для стабільної економіки в Україні» (CASE), яка покликана сприяти фінансуванню проєктів з переходу до чистої і кліматично нейтральної економіки.

Україна розпочала активну співпрацю з ЄС у сфері енергетичної ефективності та відновлюваних джерел енергії. Спільні проєкти спрямовані на зниження викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та розвиток інфраструктури для відновлюваних джерел енергії. Прикладом спільних проєктів в екологічній сфері є Програма ЄС «Угода мерів – Схід», яка підтримує, в тому числі фінансово, міста та громади в їхніх зусиллях щодо зменшення викидів CO₂ [23]. Важливим напрямом співробітництва України і ЄС є охорона природи та збереження біорізноманіття, яке включає створення та управління природоохоронними територіями, боротьбу з незаконною вирубною лісів та браконьерством, а також збереження водних ресурсів. Прикладом є Програма «EU4Environment», яка спрямована на поліпшення екологічного управління та сталого використання природних ресурсів. Ця програма надає підтримку Україні у розробці політики «зеленої економіки», впровадженні ресурсоефективних технологій, виробництві органічної продукції тощо [24].

Розвиток соціальної інклюзії та економічної сталості забезпечується через фінансування ЄС програм, які спрямовані на зменшення соціальної нерівності та покращення умов життя вразливих прошарків населення. Також активно підтримуються ініціативи, які сприяють розвитку малого та середнього бізнесу, створенню нових робочих місць й економічній диверсифікації, що є важливим аспектом сталого розвитку. Однією з ключових програм є EU4Youth, яка спрямована на підвищення можливостей для молоді через освіту, професійне навчання, підприємництва та працевлаштування. Програма підтримує соціальну інтеграцію молодих людей, особливо з уразливих груп населення, та сприяє розширенню їх економічних можливостей. Основні компоненти програми включають: навчальні та тренінгові

програми для розвитку навичок і компетенцій; підтримку молодіжного підприємництва та стартапів; партнерство з місцевими та міжнародними організаціями для створення робочих місць [25]. Ця програма є частиною більш широкої ініціативи EU4Ukraine, яка охоплює різні аспекти соціально-економічного розвитку та підтримки реформ в Україні.

Попри позитивні здобутки, співпраця України з ЄС у сфері сталого розвитку стикається з низкою проблем, серед яких найскладнішою є війна, яка породжує політичну, соціальну та економічну нестабільність на усьому Європейському континенті. Попри воєнні виклики європейські партнери вказують на наявність корупції практично на всіх щаблях влади та недостатню ефективність управлінського апарату в Україні. Складним питанням є відсутність необхідних фінансових ресурсів для впровадження євроінтеграційних реформ. Проте ЄС продовжує надавати військову, технічну та фінансову підтримку, сприяючи не лише інтеграції України в європейську спільноту, а й фактично її фізичному виживанню в умовах широкомасштабних воєнних дій. Спільні проєкти та ініціативи допомагають Україні не лише вистояти, але й поступово впроваджувати європейські стандарти у сферах екології, енергетики, соціального розвитку тощо.

Висновки. Встановлено, що міжнародні імперативи сталого розвитку сільських територіальних громад формуються на основі глобальних ініціатив та угод, спрямованих на досягнення ЦСР з урахуванням економічних, соціальних та екологічних потреб суспільства. Здійснено змістовне наповнення ключових імперативів формування глобальних поглядів щодо цілей сталого розвитку. Наголошено на важливості посилення міжнародної співпраці для вирішення глобальних проблем, зміцненні інституційних підвалин та фінансових механізмів реагування на пандемії, природні катастрофи та інші глобальні кризи. Доведено, що інституційні перетворення, спільні проєкти та ініціативи сприяють інтеграції України в європейське співтовариство та забезпечують сталість розвитку. Проведений аналіз головних етапів розвитку співпраці між Україною та ЄС у напрямі реалізації ключових засад сталості вказав на всеохоплюючі трансформації, які відбулися і продовжують відбуватися практично в усіх сферах суспільного життя українців для того, аби наблизити їх до європейського рівня. Попри наявні виклики, підтримка з боку ЄС залишається ключовим фактором успішного впровадження реформ і досягнення стратегічних цілей сталого розвитку в Україні.

Подальші розвідки будуть пов'язані з визначенням впливу євроінтеграційних процесів на розвиток сільських громад в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Євдокименко В. К., Кельба С. Г. Імперативи матриці постулатів ноосферних цивілізаційних трансформацій як підґрунтя євроінтеграційних стратегій розвитку. *Управління економікою: теорія та практика*. 2021. 2021. С. 51–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UE_2021_2021_6
2. Вовканич С. Й. Суспільні трансформації в умовах глобалізації: соціогуманістичні імперативи, неекономічні чинники

та євроінтеграційні пріоритети. *Регіональна економіка*. 2014. № 1. С. 66–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2014_1_9

3. Закіров М. Б. Зовнішньополітичний імператив євроінтеграції України у світлі політичної думки російського зарубіжжя. *Історико-політичні студії*. 2016. № 2. С. 69–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipc_2016_2_9

4. Остап'як В. І. Євроінтеграційні імперативи (Україна – ЄС). *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 78. С. 354–357. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_78_108

5. United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972. Stockholm // Conferences. Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>

6. United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992. Stockholm // Conferences. Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>

7. 19th Special Session of the General Assembly to Review and Appraise the Implementation of Agenda 21, 23-27 June 1997, New York // Conferences Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork1997>

8. Millennium Summit, 6-8 September 2000, New York // Conferences. Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2000>

9. Цілі розвитку тисячоліття. Україна 2000-2015. *Національна доповідь*. URL: <https://ids.org.ua/monografii/2015%20MDG%20Ukr%20Report%20DRAFT.pdf>

10. World Summit on Sustainable Development, 26 August-4 September 2002, Johannesburg // Conferences. Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/johannesburg2002>

11. United Nations Conference on Sustainable Development, 20-22 June 2012, Rio de Janeiro // Conferences. Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio2012>

12. United Nations Summit on Sustainable Development, 25-27 September 2015, New York // Conferences. Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2015>

13. EU Commission unveils «European Green Deal»: The key points. European Commission. URL: <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/eu-commission-unveils-european-green-deal-the-key-points/>

14. European Commission. CAP in the EU budget. European Commission. URL: <http://surl.li/acweq>

15. Cohesion policy. EU regional and urban development. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/investment-policy_en

16. Strategic plan 2020-2024 – Agriculture and Rural Development. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/publications/strategic-plan-2020-2024-agriculture-and-rural-development_en

17. A long-term Vision for the EU's Rural Areas – Towards stronger, connected, resilient and prosperous rural areas by 2040. Legislative Observatory European Parliament URL: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2021/2254\(INI\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2021/2254(INI))

18. The common agricultural policy: 2023-27. European Commission. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27_en

19. Sustainable agriculture. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/food-farming-fisheries/sustainable-agriculture_en

20. LEADER/CLLD. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld_en.html

21. The common agricultural policy: 2023-27. European Commission. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27_en

22. Rural development. European Commission. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_en

23. Головна сторінка. Інформаційний портал Угоди мєрєв – Схід. URL: <http://com-east.eu>

24. Україна – EU4 ENVIRONMENT. URL: <http://www.eu4environment.org>

25. EU4Youth Days. European Youth Portal. URL: <http://www.europa.eu>

REFERENCES

“19th Special Session of the General Assembly to Review and Appraise the Implementation of Agenda 21, 23-27 June 1997, New York”. Conferences Environment and sustainable development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork1997>

“A long-term Vision for the EU's Rural Areas - Towards stronger, connected, resilient and prosperous rural areas by 2040”. Legislative Observatory European Parliament. [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2021/2254\(INI\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2021/2254(INI))

“Cohesion policy. EU regional and urban development”. European Commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/investment-policy_en

“EU Commission unveils «European Green Deal»: The key points”. European Commission. <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/eu-commission-unveils-european-green-deal-the-key-points/>

“EU4Youth Days”. European Youth Portal. <http://www.europa.eu>

“European Commission. CAP in the EU budget”. European Commission. <http://surl.li/acweq>

“Holovna storinka” [Home Page]. Informatsiinyi portal Uhody meriv - Skhid. <http://com-east.eu>

“LEADER/CLLD”. European Commission. https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld_en.html

“Millennium Summit, 6-8 September 2000, New York”. Conferences. Environment and sustainable development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2000>

Ostapiak, V. I. “Yevrointehratsiini imperatyvy (Ukraina - YeS)” [European Integration Imperatives (Ukraine - EU)]. *Hileia: naukovyi visnyk*. 2013. http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_78_108

“Rural development”. European Commission. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_en

“Strategic plan 2020-2024 - Agriculture and Rural Development”. European Commission. https://commission.europa.eu/publications/strategic-plan-2020-2024-agriculture-and-rural-development_en

“Sustainable agriculture”. European Commission. https://commission.europa.eu/food-farming-fisheries/sustainable-agriculture_en

"The common agricultural policy: 2023-27". European Commission. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27_en

"The common agricultural policy: 2023-27". European Commission. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27_en

"Tsili rozvytku tysiacholittia. Ukraina 2000-2015. Natsionalna dopovid" [Millennium Development Goals. Ukraine 2000-2015. National Report]. <https://idss.org.ua/monografii/2015%20MDG%20Ukr%20Report%20DRAFT.pdf>

"Ukraina - EU4 ENVIRONMENT" [Ukraine - EU4 ENVIRONMENT]. <http://www.eu4environment.org>

"United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992. Stockholm". Conferences. Environment and sustainable development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>

"United Nations Conference on Sustainable Development, 20-22 June 2012, Rio de Janeiro". Conferences. Environment and sustainable development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio2012>

"United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972. Stockholm". Conferences. Environment and sustainable development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>

"United Nations Summit on Sustainable Development, 25-27 September 2015, New York". Conferences. Environment and sustainable development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2015>

Vovkanych, S. I. "Suspilni transformatsii v umovakh hlobalizatsii: sotsiohumanistychni imperatyvy, neekonomichni chynnyky ta yevrointehratsiini priorytety" [Imperatives of the Matrix of Postulates of Noospheric Civilizational Transformations as a Basis for European Integration Development Strategies]. Regionalna ekonomika. 2014. http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2014_1_9

"World Summit on Sustainable Development, 26 August-4 September 2002, Johannesburg". Conferences. Environment and sustainable development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/johannesburg2002>

Yevdokymenko, V. K., and Kelbia, S. H. "Imperatyvy matrytsi postulativ noosfernykh tsyvilizatsiinykh transformatsii yak pidgruntia yevrointehratsiinykh stratehii rozvytku" [Imperatives of the Matrix of Postulates of Noospheric Civilizational Transformations as a Basis for European Integration Development Strategies]. Upravlinnia ekonomikoiu: teorii ta praktyka. 2021. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ue_2021_2021_6

Zakirov, M. B. "Zovnishnyopolitychni imperatyv yevrointehratsii Ukrainy u svitli politychnoi dumky rosiiskoho zarubizhzhia" [The Foreign Policy Imperative of European Integration of Ukraine in the Light of the Political Opinion of Russian Abroad]. Istorykopolitychni studii. 2016. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipc_2016_2_9

Стаття надійшла до редакції 20.05.2024 р.
Статтю прийнято до публікації 10.06.2024 р.